

Németh László: Galilei

/Szövegrészlet/

GALILEI *némi hallgatás után.* Engem igen szigorúan megintettek, hogy a benn történekről beszélni ne merjek. De ha Castelli apát ismert hallgatagságában bízva, túl is tenném magam a nehezen viselt némaságon, tisztelendőséged, mint jó katolikus, aki tudja a törvényeket, aligha kívánná elbeszélésemet meghallgatni.

CASTELLI. Nem tagadom, zavarba hozna.

GALILEI. Azt azonban a jó katolikus is el tudhatja képzelni, főként ha az Castelli apát, hogy egy öreg tudós, aki az enyémhez hasonló verembe ejtette magát, csak mert nem tudta az öklét az igazság dugójaként a szájában tartani, milyen állapotban kelhet fel a közül a két gyertya közül, amelyek közt ugyanezt az igazságot eskü alatt megtagadta.

CASTELLI. Nem kell elképzelnem, látom a vonásain.

GALILEI. Amikor ide visszahoztak, két nap úgy feküdtem itt, hogy az ablakot is besötétítettem. Tán, hogy a napsugarak se láthassák s bolygathassák meg, aminek mindaddig kábulat, zsibbadás, fáradtság, vagy mit tudom én, mi a neve, míg kissé erőre kapva, szégyennek, bukásnak, gyaláztatnak nem kell mondanom.

CASTELLI. Csak Galilei úr mondja annak, s ő is csak hogy szíve keserűségét a fülével hallgassa.

GALILEI. Tisztelendőségeddel persze sosem történt olyasmi, ami után a lélek nem tud mást tenni, mint összegugyorodni s várni, hogy tettere milyen jelek jönnek a világból. Aki egy pincében vészelt át a földrengést, az setteng föl így, az ingások szüntével, mint bennem a tudat, hogy mit talál...

CASTELLI. Résztvevő barátokat, tettük szégyenét hordó ellenségeket.

GALILEI. Akik meghökkent barátok s ujjongó ellenségek is lehetnek...Még szerencse, hogy elébb a test kínja tért vissza. Ez egyszer dicsérnem kell a csípőmben hasogató késeket, nem engedtek magammal foglalkozni... A fájdalom résein azonban ki-kilestem azokra, akik körülöttem voltak.

CASTELLI. S nem láthatott mást, mint tiszteletet.

GALILEI. Niccolininé persze egy akadémikus angyal, akinek száján az irgalom sosem véti el, mit kell mondani. A férje bánásmódjában már van valami leereszkedő.

CASTELLI. A szánakozást nézte Galilei úr leereszkedésnek.

GALILEI. Eddig csak a jó öreg Galilei voltam, most a szegény jó öreg Galilei vagy éppen a nyomorult vén Galilei.

CASTELLI. Sajnálom, hogy nem jöhöttem előbb... De a sienai érsek szavai...

GALILEI. Igen, igen... A szerencsétlenségnek és megaláztatásnak, úgy látszik, mégiscsak vannak fokai, amelyek áttörnek az érdemet körülözönlő rosszakaraton. Most, hogy olyan nagy érvet kaptak rá, hogy megvessenek, egyesekben mintha felülkerekedne a vágy, hogy túldicsérjenek.

CASTELLI. A katolikus tudja, hogy Galilei úrnak nem volt más lehetősége, mint engedelmességni; a tudós, hogy nem volt szabad meghalnia.

GALILEI *reménykedve.* Legalábbis így lenne méltányos... De ha magamban talán túloztam is a csapást, amely becsületem érte, a tudomány veszteségét a pörben nem lehet túlozni.

CASTELLI. Hoztam egy fiatalembert... azt a bizonyosat, akiről a tavaszon beszéltem. Az más belátásra bírhatta volna. Kár, hogy...

GALILEI *nem figyel oda.* Annak, amiért mi élünk, az olasz természetkutatásnak ezzel a pörrel vége van.

CASTELLI. Nem mentem ezt a szerencsétlen pört. De a tudománynak annyi más ága van, amelyet az egyház s őzsentsége is pártfogol. Mialatt Galilei úr a Szent Hivatal foglya volt, Ostiában elsüllyedt egy hajó; Alonso bíboros, a kincstárnokunk azzal fogadott, nem tudnám-e kiemelni azzal a velencei metódussal, amit Galilei említ a Párbeszédnek elején.

GALILEI. Mit változtat ez? A tudomány szelleme, mint az emberek félelme, sajnos, oszthatatlan. Nehéz, mint a bokrot egy helyen megnyesni... másutt sarjazni hagyni.

CASTELLI. Bresciában találkoztam a spanyol követel, említettem, amit Galilei úrtól hallottam, hogy a Jupiter bolygóival a földrajzi hosszúság tán meghatározható lesz. A követet mint hajósnemzet fiát, érdekelte a hír. Könnyen megeshetik, hogy a pápa rabjához a legkatolikusabb király fog követet meneszteni.

GALILEI *hízeleg neki a gondolat.* Igen, igen. De hol van akkor is a minden néprétegre kiterjedő kíváncsiság, amely ifjú koromban mint bontott vitorla vitt.

CASTELLI. Valószínű, hogy a nagy világrendszerekről nem lesz egy ideig beszéd. Annál buzgóbban folyik majd a munka a részletekben.

GALILEI. A részleteket azonban az egész táplálja. Mért alakoskodtam én Kopernikuszért? Mert ő volt az egész!